

מאוצרות הפרשה

אל תירא אברם אנכי מגן לך (טו, א)

ידוע שהציור בעל שש קצוות נקרא מגן דוד, ויש להקשות למה לא מגן אברהם ע"ש שהקב"ה הגן על אברהם כמבאר בפסוק זה?
ו"ל שעל אברהם הקב"ה הגן כדרך מלך שמגן על חייליו מארבע רוחות השמים צפון דרום מזרח ומערב. משא"כ אצל דוד מצינו שהקב"ה הגן עליו גם מלמטה ולמעלה, כמבואר בסנהדרין צ"ה שישבי אחיו של גלית ביקש להרוג את דוד כנקמה על הריגת אחיו והוא תפס את דוד כפתו והניחו מתחת קורת בית הברד וכשהוריד הקורה נעשה לדוד נס והתרככה הארץ מתוכה ושקע בה. ואח"כ מסופר שישבי זרק את דוד השמימה ותקע את רומחו בארץ כדי שדוד יפול עליו ובאותו רגע אבישי בן צוריה העמיד את דוד באויר ע"י שם קדוש, וכך ניצל מיד ישיבי גם משמים וארץ, וא"כ מצינו אצל דוד שהקב"ה הצילו לא רק ממלחמות שזה מארבע רוחות העולם אלא גם מלמעלה ולמטה והיינו משש רוחות, לכן הציור בעל שש קצוות נקרא מגן דוד ולא מגן אברהם שאצל אברהם מצינו שהקב"ה הגן עליו במלחמות והוא מארבע רוחות ולא משש. (פרדס יוסף)

ויקה חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח, ח)

איאת במדרש שוחר טוב (מזמור ח), שכשבקשו מלאכי השרת שתינתן להם התורה אמר להם הקב"ה אין אתם ראויין לקבלה שהרי כשירדתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב שנאמר: ויקח חמאה וחלב וכן הבקר".

והרבי ר' העשיל זצוק"ל הקשה בזה, דהרי מן התורה אין איסור לאכול בשר בחלב אלא כשנתבשלו יחדיו. וא"כ יקשה, דממ"נ – אם אברהם אבינו בשלן יחד, הרי נמצא שאברהם גם עבר על מה שאסרה תורה "לבשל" בשר בחלב, ומ"מ התורה ניתנה לזרעו. ואם המלאכים אכלו אותן בלא בישול, אם כן גם המלאכים לא עברו על איסור תורה. ולכאורה יש ליישב, דלעולם אברהם הגיש לפניהם את החלב וכן הבקר בלא בישול שלהן יחדיו, אכן כשהמלאכים אכלו את הבשר עם החלב, ומכיון שהמלאכים הן רוחשים אש, נמצא שבבית הבליעה שלהם נתבשלו הבשר עם החלב, ולכך טען הקב"ה למלאכים שהם אכלו בשר שנתבשל בחלב אך אברהם לא עבר שום איסור. שוב ראיתי בספר ברכת פרץ למרן הסטייפלער זצוק"ל שהקשה מעצמו קושיא זו ותירץ כנ"ל.

אך יש להעיר על תירוץ זה ממש"כ הרמב"ם (מאכלות אסורות טו), שבשר וחלב שבשלן בחמי טבריא אין לוקין עליהן, והטעם בזה דכשם שמצינו לגבי מלאכת מבשל בשבת שאין האיסור אלא במבשל באש ממש או בתולדות האש, אבל המבשל בחמי טבריא או בחמה אין בזה איסור בישול. [וכן אמרו בפסחים לענין האיסור לאכול מקרן פסח כשהוא מבושל, דאם בשלן בחמי טבריא אין איסור זה. וכן לענין נגעים, לא נחשב "נגעי מכוה" אלא כ"מכות אש" ולא בכוה בחמי טבריא].

והוא הדין לענין איסור בשר בחלב, דאין האיסור אלא כשנתבשלו באש ממש [או בתולדות האש]. אבל לא כשנתבשלו בחמי טבריא או ע"י החמה ולפי"ז לכאורה הוא הדין כשנתבשלו באש של המלאכים דלא נחשב "בישול" לענין בשר בחלב, דדומה למבשל בחמי טבריא. (רבי אליהו דיסקין שליט"א)

ואגדלה שמך (יב, ב) זהו שאומרים אלוקי יעקב (רש"י). וצריכים להבין מהו הקשר בין הדברים? אלא מסביר הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע דנראה לפרש על פי מה דאיאת במפרשים, דמספר האותיות בשמות האבות "אברהם יצחק יעקב", הם ביחד 13 כמנין "אחד", וכן שמות האמהות "שרה רבקה רחל לאה" הם ביחד 13 כמנין "אחד", והאבות והאמהות עולים ביחד 26, כמספר שם הוי"ה שהוא בגימטריא 26. והנה "יעקב" הוא 4 אותיות, ואם במקום יעקב יאמר "ישראל", וישראל הוא 5 אותיות אז שמות האבות ביחד יהיה 14 אותיות, ואז היה צריך לקרוא לאברהם אברם שיוכל המספר לעמוד ב-26 כנ"ל, אבל כיון שקוראים "אברהם" כחז"ל (ברכות יג.) "הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר וזהו שמך אברהם" – על כן צריכים לומר "יעקב" ולא "ישראל", כדי שיהיה מספר השם 26 בדיוק.

וזה הוא הכונה של רש"י "ואגדלה שמך" דייקא, שיהיה שמך אברהם ולא אברם, וזה בשביל "שואמרים אלוקי יעקב" דייקא, ולא אלוקי ישראל. וזהו גם מה שאנו אומרים בתהילים (קכד, א) "לולא ה' שהיה לנו" – לולא ה"הא" של אברהם – יאמר נא ישראל – היינו יכולים לומר "אלוקי ישראל" ... (פנינים)

ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם (יג, יא)

מקדם – נסע מאצל אברם [והיינו ממוזרח], והלך לו למערבו של אברם. נמצא נסע ממוזרח למערב (רש"י). אך יתכן שלוט נסע מערבה? הרי כתוב בפרוש בפסוק שאברהם אבינו היה "בין בית אל ובין העי", היינו צפונית לירושלים, ולוט עזב אותו והלך לסדום, לים המלח, ומירושלים לסדום ההליכה היא לכיוון דרום מזרח, לא לכיוון מערב? מתרץ אדוננו הט"ז בספרו "דברי דוד" על התורה, לוט, עד כמה שהיה מושחת והפקיע את עצמו מקדמונו של עולם, כפר בהכל ולא הכיר באברהם ובאלקין, אך לומר לרבו בפניו: 'כבוד הרב, מאסתי בכל מה שחנכת אותי אליו, אני הולך לסדום שהיא ההפך הגמור מדרךך – עד כדי כך לא העז לוט. מה עשה? הוא אמר לאברהם אבינו: 'דודי האהוב, חייב אני תקופה של חיזוק, אני הולך מערבה, לעיר הקדש בני ברק, שם ישנן הרבה ישיבות... הוא יצא מבית אברהם ואכן פנה לכיוון מערב. התקדם כמה מאות מטרים, הביט לאחוריו, וכשראה שאברהם כבר אינו רואה אותו, פנה לכיוון ההפוך והגיע לסדום.

ואולי יש ראייה לפרוש זה מהמשך הפרשה. מסופר שם על מלחמת העולם הראשונה: ארבעה מלכים נגד החמשה. כדרלעמר ואמרפל, עם שנים וחצי מליון חילים יוצאים למלחמה נגד חמש ערי סדום ועמורה. 'על הדרך' הם כבר חסלו "את הזוזים בהם ואת האימים בשוה קריתים", ואז הם הגיעו למלחמה העיקרית ולקחו את חמש ערי סדום ועמורה בשבי. והנה למרבה הפלא, אברהם אבינו לא עושה מאומה עד שלא מגיע הפליט ומבשר לו "כי נשבה לוט אחיו". ואיך יתכן שעד עכשיו לא שמע על אותה מלחמת עולם ועל תוצאותיה?!

התשובה ברורה: הוא ודאי שמע על המלחמה, רק הוא לא ידע שלוט נמצא בסדום, היה ברור לו שהוא ב'חיזוק' בעיר התורה, אין שום קשר בין המלחמה ללוט. עד שבא הפליט והודיעו כי נשבה לוט היושב בסדום. (ומתוק האור)

מי שרוצה את הקב"ה – נשאר עם אברהם!

וַיִּבְחַר לוֹ לֹט אֶת כָּל כֶּפֶר הַיָּרְדֵן וַיֵּסַע לֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו (י"ג, י"א) ובמדרש (בר"ר מ"א, ז'): "ויסע לוט מקדם - הסיע עצמו מקדמונו של עולם; אמר: אי אפשר לא באברם ולא באלוהו". לכאורה עלינו להבין: כיצד הסיקו חז"ל הקדושים מדבריו של לוט כי היה בכוונתו למרוד בקדוש ברוך הוא? הלא ניתן בהחלט לומר כי לא ביקש אלא להתרחק מאברהם, אך להמשיך לעבוד את ה' שבמרומים!

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא: בישיבת וולאז'ין המעטירה, למד בחור אשר שקד על תלמודו במשך מספר שנים ועשה חיל, תוך שהוא זוכה להערכתו של ראש הישיבה, רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל, על שקידתו וידיעותיו הרבות. דא עקא, שלאחר תקופה של מספר שנים – החלו מתגנבות לליבו של אותו בחור מחשבות אודות עתידו, והוא החל תוהה ושואל את עצמו: 'פרנסה מנין'...

בסופו של דבר, נמנה אותו תלמיד וגמר בדעתו לעזוב את הישיבה, לשלוח ידו במסחר, ולבסס את עתידו. רק מכשול אחד עמד בדרכו: הוא ידע כי רבו, רבי חיים - מיקרו ומכבדו, והוא לא היה מסוגל לעמוד מולו ולחשוף בפניו את כוונותיו האמיתיות...

אולם לאחר מחשבה, מצא התלמיד מוצא מן הסבך. הוא הגיע אל רבו באחד הימים ואמר לו: "מורי ורבי! בודאי יודעים הנכם, כי זה מספר שנים שעושה אני חיל בתלמודי, אולם עתה הגעתי למסקנה כי אינני צריך ללמוד דוקא כאן בישיבה... החלטתי לשוב אל ביתי, שם אני משוכנע כי אבי יספק את כל צרכי ברווח, ואפילו ידאג לי לספרים כרצוני, כך שאוכל לשבת על התורה והעבודה בהשקט ושלווה מבלי כל דאגה! רק זאת אבקש ממעלתכם, כי תסדרו לי סדר לימוד המתאים לי, בכדי שאוכל להמשיך את מסכת התעלותי גם בהיותי בבית הורי!".

רבי חיים, מצידו, הבין בדיוק את כוונותיו של תלמידו... אולם לעת עתה – לא אמר מאומה. "ראשית, הכן את עצמך לנסיעה, ארוז את מטלטליך, ואז, כאשר הכל יהיה מוכן ומזומן – הכנס אלי בשנית ליטול את ברכת הדרך, ואז אדריךך היטב בדרך המתאימה בעבורך!" השיב רבי חיים, והבחור יצא מלפניו שמח וטוב לב... סבור היה, כי המשוכה הקשה מכל – נמצאת מאחוריו...

את הימים הקרובים – הקדיש הבחור להכנות אחרונות לקראת פרידה. הוא ארז את מטלטליו, הסדיר את עניניו עם חבריו ועם הנהלת הישיבה, וכאשר היה מוכן ומזומן לצאת לדרך – שב להפרד מרבו.

אלא שלהפתעתו, כאשר נכנס אל חדרו של רבי חיים – קיבלו ראש הישיבה במאור פנים, והחל להרצות בפניו אודות דרכי המסחר וחוקיו, החל מהטיפול המומלץ בסוס ובעגלה – וכלה בפרטי המשא ומתן שבין הסוחרים...

"אינני מבין... הלא ביקשתי סדר ותכנית ראויה ללימוד ש"ס ופוסקים, ולא לתורת המסחר!" התגמגם הבחור ומלמל במבוכה, אך רבי חיים נענה והשיב לו: "את האמת, אתה יודע, וגם אני. אילו באמת ובתמים היית רוצה לגדול בתורה – הלא יודע אתה כי המקום המתאים לך הינו הישיבה הקדושה, וכבר לימדונו רבותינו והורו: 'הוי גולה למקום תורה!' אלא מה? תואנה אתה מבקש בכדי לעזוב את הלימוד ולשלוח ידך במסחר! ובכן, הנה לך הדרכה כפי מחשבת ליבך ומשאת נפשך!"

ומכאן, תשובה לשאלתנו... שכן חז"ל הקדושים אף הם הבינו וידעו בבירור, כי אילו היה לוט מחפש את הקדוש ברוך הוא וחפץ בקרבת אלוקים – הוא לא היה עוזב את ביתו של אברהם אבינו בשום אופן, משום סיבה שבעולם! אם בכל זאת הסכים לוט, מסיבה כלשהי, להפרד מעל דודו הגדול – הרי שבהכרח הסיבה האמיתית לך היתה: משום שמאס בדרכו של אברהם ואמר: 'אי אפשר באברהם ובאלוקיו!'... (ללמדך מאוצרותיו של הרב מרדכי פריינדליך זצ"ל)

בעל קרא שטעה וקרא "אברם" במקום "אברהם" או להיפך, האם יצא?

שאלה: בפרשת לך ברוב הפרשה כתוב שמו אברהם אבינו בלא ה"א – אברם, ורק לקראת סוף הפרשה משתנה שמו לאברהם. והנה ארע שבעל קורא טעה ומתוך ההרגל קרא אברהם במקום שהיה עדיין מצריך לקרוא אברם, ונתעוררה שאלה בין השומעים האם צריך להחזירו על כך או לא? תשובה: שורש הדין נמצא בתוס' בע"ז (כב: ד"ה רגלא) וז"ל: "ובמדרש נמי משמע 'ודגלו' לשון מעילתו, דקאמר מנין לקורא בתורה שקרא לאהרן הרן שיוצא, פ' שאע"פ שלא יקרא האלף, שנאמר 'ודגלו עלי אהבה', ע"כ. והובאו דבריהם בהרבה מפוסקי אשכנז (המנהיג, רבי"ה, לקט יושר, האגור). ובסימן קמ"ב ס"א בשו"ע: קרא וטעה אפילו בדקדוק את אחת, מחזירין אותו. והרמ"א כתב: ודוקא בשינוי שמשנתה ע"י זה הענין כו'. והמ"ב סק"ד הביא כדוגמא את דברי התוס' לגבי קרא לאהרן הרן. וכתב הפרי חדש שהשו"ע חולק בזה על הרמ"א, ולדברי השו"ע אם קרא לאהרן הרן ולאברהם אברם מחזירין אותו. ובאמת בשיר השירים רבה שלפנינו לא מצאנו כדברי התוס', אלא ז"ל: אמר ר' יששכר תינוק שקורא למשה משה לאהרן אהרן לעפרן עפרן [ע"ש במפרשים מהו השיבוש שמשבשש התינוק בכל אחד מן השמות], אמר הקב"ה וליגלונו עלי אהבה, ע"כ. ולפי"ז אין כאן מקור לקורא בבית הכנסת להוציא את הרבים ידי חובתם שיוצא. ואולי זו היתה גירסתם של חכמי ספרד שלא העתיקו דברי התוס'.

הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א הביא ראיה מדברי הפר"ח אלו שהשוה את הקורא לאברהם אברם, לקורא לאהרן הרן, שהוא הדין לדין שמכשירים בקורא לאהרן הרן, כמו שכתב המ"ב שם סק"ד, הוא הדין שיש להכשיר בקורא לאברהם אברם. וכן הורה הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א. ואילו הגאון הגדול רבי נסים קרליץ זצ"ל, הורה שיש לחוש שלא יצא, דשמא באברם – אברהם יש יותר שינוי משמעות מאשר בהרן – אהרן, ולכן אע"פ שהפר"ח דימה אותם לחומרא, אין לנו לדמותם לקולא. ולכן אע"פ שבאהרן – הרן המ"ב מכריע לקולא, הכא יש לחוש ולהחמיר ולהחזירו. והסכים עמו הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי זצ"ל. וכן הורה הגאון רבי שלמה זלמן אולמן זצ"ל. והגאון רבי מנדל שפרן שליט"א הוסיף ד"ל דהרן ואהרן זה אותו שם אלא שקראו שלא בדקדוק, אבל אברם ואברהם הם שני שמות שונים והחלפה ביניהם דינה כשינוי משמעות. וכשאמרתי הדברים לפני הגר"ש גרוס טען שהדבר פשוט שמי שיכתוב בכתובה או בגט הרן במקום אהרן השטר פסול, ולא חשיב שם אחד, ואעפ"כ לענין קריאת התורה יצא, וא"כ הוא הדין באברם ואברהם. והגאונים רבי נפתלי נוסבוים והגר"מ גרוס שליט"א, הורו שמכיון שמבואר בגמ' ברכות י"ג. שהקורא לאברהם אברם עובר בעשה, צריך להקפיד על כך, ואף אם בעלמא שינוי כזה אינו חשוב שינוי משמעות אבל במקום שאסור לשנות מדינא דגמ' בודאי יש להחזיר את הבעל קורא שקרא בטעות שלא כהוגן. [ומסתבר שהוא הדין בנידון דידן שקרא לאברם אברהם, אע"פ שבכ"ג אינו עובר בעשה, שהרי האיסור הוא רק לקרוא לאברהם אברם, מכל מקום צריך להחזירו מכיון שצריך להקפיד על שינוי זה]. (וישמע משה)

תשובה לחידה משבוע קודם: בכל. כל היתר הם שמות של אנשים ואלו בכל היא שם מקום.

מרכז העיר: משפחות וינברג-ריין להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחת רויך להולדת הבת משפחת טטבסקי לאירוסיה הבת משפחות וון-ריק - איזנשטיין - להולדת הבן הנכד הנין משפחות סימאי - ה"ה פינטו - ה"ה חפוטא להולדת הבן הנכד הנין משפחות בר כליפא לנשואי הבת משפחות דרשני לאירוסיה הבת משפחות אביצור להולדת הבן משפחות ניסל - יעקובסון לאירוסיה הבת הנכדה משפחות קרויזר - מורגנשטרן לאירוסיה הבת משפחות גרינברג להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות רחמינינו להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות זורביין - רוזנברג להולדת הבן הנכד משפחות הרב וינטרוב - הרה"ג רבי מרדכי רבינוביץ להכנס הבנים הנכדים לעול תורה ומצוות משפחות אקסלרד - הקלמן להולדת הבת הנכדה משפחות גבירץ - סדן - שטיין (מרכז העיר) להולדת הבת הנכדה הנינה משפחות פכטר - הרב יוסף לבל (מרכז העיר) לאירוסיה הבן הנכד משפחות מאיניץ לאירוסיה הבן משפחות טטבסקי - עקשטיין (מרכז העיר) לאירוסיה הבן הנכד